

Tiếc thương đại úy trại Chí Hòa

Đình Quang Anh Thái

Sau khi Sài Gòn thất thủ, nhiều người từng làm cho chế độ Việt Nam Cộng hòa đã phải đi "học tập, cải tạo" dài hạn Cuộc chiến kết thúc cũng là lúc bắt đầu làn sóng di tản ô ạt của thuyền nhân người Việt

Buổi chiều cuối tháng 7 ở California, nhận được tin nhắn của người bạn ở Sài Gòn: Ông Ba Thùy, người "cắm anh không được thất bại" đã chết, tiếc quá! Ba Thùy, vốn vẹn tên gọi hai chữ, tên thật là gì tôi không biết, chỉ biết ông mang quân hàm đại úy và là trưởng khu BC trại giam T30 Chí Hòa giai đoạn 1982. Tôi đoán ông trên tôi khoảng trên dưới 10 tuổi. Ba Thùy nổi tiếng khe khắt với tù nhân và sẵn sàng kỷ luật không nương tay với "những tù nhân phản động không chịu cải tạo" trong trại.

Tết Ta 1983, lần thứ ba, Ba Thùy đưa tôi ra khỏi phòng lớn để cùm trong biệt giam. Sáng 30 Tết, tù nhân phòng 10 khu BC vui sướng vì tin của trại giam cho biết sẽ được thăm nuôi đặc biệt trong ngày do "chính sách khoan hồng của đảng và nhà nước." Tôi hồi hộp chờ đợi giờ thăm nuôi của gia đình. Gần trưa, đích thân Ba Thùy gọi tên tôi ra khỏi phòng để đi biệt giam. Uất ức và ngỡ ngàng, tôi hỏi, tôi tội gì mà bị đi biệt giam, Ba Thùy nói, phạm kỷ luật trại giam. Thì ra, tội cũ ba năm trước đánh ăng-ten trong trại. Tôi mặc vội hai quần xà lỏn và hai áo may ô trùm lên nhau và xách ca nhựa ra khỏi phòng. Ba Thùy ra lệnh cởi đồ và tước một đi một quần một áo.

Nằm trong biệt giam ở lầu ba trại T30, hai chân bị cùm, lưng dựa vách tường, đêm lạnh cóng vì đói ăn thiếu mặc, tôi xé đũng quần xà lỏn kéo lên lên che ngực. Giấc ngủ chập chờn, người đổ vào chậu đựng phân, cứt và nước tiểu vương vãi khắp phòng, dính cả vào ca nhựa đựng cơm. Sáng Mùng Một, Ba Thùy mở cửa phòng giam, tôi nói, "Tết là truyền thống của dân tộc, cán bộ cho tôi thùng nước rửa phòng giam và ca đựng cơm". Ba Thùy nói, "không truyền thống gì với anh" và ra lệnh cho người tù phát cơm đổ vào thau nhựa của tôi chén bô và vài cọng rau muống. Cắm thù. Uất hận. Lòng chỉ muốn cầm dao đâm chết Ba Thùy. Thậm chí giết cả nhà Ba Thùy.

Hết hận thù

Vậy mà, nỗi thù hận tan vào hương khói, chỉ vì, chiều Mùng Một, nghe giọng Ba Thùy vọng lên từ khu nhà dành cho cán bộ quản lý trại giam: "Em để con gà cho anh uống rượu với bạn." Giọng người đàn bà chắc chắn là vợ Ba Thùy: "Cả nhà có con gà, anh ăn nhậu với bạn thì các con lấy gì ăn." Hóa ra họ khổ hơn cả tù nhân. Vì dù sao, người tù miền Nam, dù gì thì khi được thăm nuôi ngày Tết cũng được bữa cơm no với giỏ thức ăn do gia đình chất chiu gửi vào.

Ba tuần biệt giam, tôi được thả về phòng giam chung, thân thể tàn tạ. Tri Hai tâm sự với ông Như Phong Lê Văn Tiến, "nhà báo của các nhà báo miền Nam" bị giam cùng phòng, tôi nói, cháu sẽ thử tay Ba Thùy này và chấp nhận hậu quả.

Một tuần sau, tôi xin gặp Ba Thùy để xin "làm việc", nghĩa là có vấn đề khai báo. Được gọi lên văn phòng, tôi nói với Ba Thùy: "Cán bộ mắng nhiếc tôi là 'tay sai Mỹ-Ngụy', với tôi, cán bộ cũng chẳng qua là "tay sai "Liên Xô-Trung Quốc."" Ba Thùy rút cái coong tay và đánh vào trán tôi phọt cả máu. Vết thương ba mươi năm sau đến bây giờ vẫn còn dấu. Thật ngạc nhiên, giải tôi về phòng giam, Ba Thùy mở cửa và nói với toàn phòng, "anh này nếu cải tạo tốt sẽ trở thành người tốt" và không phạt gì tôi.

Vài tuần sau, Ba Thùy đột nhiên gọi tôi ra "làm việc". Sau khi rảo một vòng quanh khu BC để cam chắc không có ai chung quanh, Ba Thùy quay về bàn làm và bắt đầu câu chuyện với giọng trợ trợ vùng Quảng Bình: "Tôi nói một lần và chỉ một lần với anh: đất nước này đang bị những tay quan liêu cách mạng cai trị. Tôi và một thằng bạn rời làng quê Quảng Bình đi chống Mỹ cứu nước. Ngày ra đi, bạn tôi khóc vì không nhớ rời lũy tre làng. Vậy mà bây giờ nó đã vượt biên và sống ở nước ngoài. Vì sao hả? Vì chúng tôi đi xuống miền Nam thấy ruộng đồng bát ngát, cá lội dưới sông, vậy mà dân vẫn đói. Chỉ vì chính sách ngăn sông cách chợ. Và chính tại trại giam này đã từng giam những người không sai phạm luật pháp. Cho nên, quan liêu cách mạng còn kinh hơn quan liêu phong kiến". Từ buổi nói chuyện hôm đó, Ba Thùy bớt gay gắt với tù nhân, và với riêng tôi, thì thoảng ông còn cho thuốc lá hút. Tôi muốn khóc. Chợt thương Ba Thùy, chợt thương những phạm người cả đời dần thân cho lý tưởng để rồi bẽ bàng khi nhìn ra sự thật.

Một buổi chiều tháng Hai năm 1984, tôi bị gọi ra khỏi phòng. Ngồi bệt dưới đất nghe Ba Thù hỏi, anh có biết bị gọi làm gì không? Tôi nói, *“đời tù chuyển bao nhiêu phòng rồi, nên không biết rồi sẽ đi về đâu.”* Ba Thù nói, anh được tạm tha. Lúc ký giấy xuất trại, tôi nói với Ba Thù, hồ sơ trại có địa chỉ nhà tôi, tôi mời cán bộ hôm nào đến tôi uống chung rượu.

Chỉ một tháng sau, Ba Thù xuất hiện trước cửa, bố mẹ anh chị em tôi hết hoảng vì thấy công an áo vàng mang quân hàm đại úy đến hỏi. Tôi mời ông ra đầu ngõ. Một đĩa tiết canh vịt, một đĩa lòng, hai xị đế. Ba Thù hỏi, *“anh toan tính gì cho tương lai?”* Tôi nói, *“bây giờ không còn là tù nhân nữa, xin phép gọi bằng anh và trả lòng, không công ăn việc làm, đêm nào cũng phải trình diện công an phường, tôi chẳng còn cách nào khác ngoài con đường vượt biên.”* Ba Thù đột nhiên đứng phắt dậy, nói gần như quát: *“Cấm anh không được thất bại. Tôi không muốn nhìn thấy anh trở lại trại giam.”*

Tôi muốn khóc. Chợt thương Ba Thù, chợt thương những phận người cả đời dần thân cho lý tưởng để rồi bẽ bàng khi nhìn ra sự thật. Buổi chiều sống xa quê nhà, chợt nhớ câu nói một người thuộc thể hệ cha ông: *“Trong cuộc chiến Quốc-Cộng, người Quốc Gia làm nhiều điều không chuẩn nhưng may mắn là làm trên Con Đường Đúng là mưu tìm No Ấm-Tự Do-Dân Chủ cho người dân. Còn người Cộng Sản làm nhiều điều thành công nhưng bất hạnh cho dân tộc vì họ chọn Con Đường Sai.”*

Nghe tin ông Ba Thù qua đời, thương ông, nhớ ông, một người Cộng Sản đã lỡ làm hy sinh cống hiến cho Con Đường Sai. Dù không tin tôn giáo nào, tôi vẫn lắng lòng cầu nguyện cho ông tìm được an bình nơi cõi khác.